

PROBLEMS OF PSYCHOLOGICAL PREPARATION OF YOUNG PEOPLE FOR FAMILY LIFE

Denov Institute of entrepreneurship and pedagogy

3rd year students of preschool education

D. Xayitqulova, M. Turopova, O. Musurmonova

Annotation-One of the reasons for the increase in the number of family conflicts in modern society is that these young people's ideas about family life are not sufficiently formed. The article discusses the problem of psychological preparation of young people for family life. The views of oriental scholars and modern approaches to the development of ideas about the family, the socio-psychological problems of the family are considered.

Keywords:-family, values, family preparation, society, family psychology

Oylaviy hayotga psixologik tayorlik tushunchasi. Oilaviy hayotga tayyorlashning turli jihatlari. Yoshlarni oylaviy hayotga tayorlashda psixologik bilimlarning ahamiyati. Oylaviy hayotga psixologik tayorlikning me'zonlari va ko'rsatkchlari. Yoshlarni oylaviy hayotga psixologik tayorlash sohasidagi amaliy ishning samaradorligini oshirish omillari. Guruh rahbari va fan o'qituvchisining oylaviy hayotga psixologik tayorlashdagi faoliyati mazmunini anglab yetish va ulardan o'z hayoti va pedagogik faoliyatida foydalanish ko'nikma malakalarini shakllantirish. Ilk o'spirinlik davrining ijtimoiy- psixologik muammolari Ilk o'spirinlikda ota-ona bilan muosabat xususiyatlari. [1] Ilk o'spirinlik davrida talaba-pedagog munosabatlari, tengdoshlar o'rtasida muammoli vaziyatlar ko'p uchraydi. Bugungi kunda O'zbekistonaholisining 62 foizini bolalar o'smirlar, xullas 30 yoshgacha bo'lgan yigit qizlar,ularning ma'lum qismini esa yosh oilalar tashkil etadi. Yosh oilalar jamiyat ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy-ma'naviy yangilanishi va yuksalishini muhim sub'ektlaridan bo'lib, ijtimoiy hayotda ro'y berayotgan murakkab jarayonlarga o'z ta'sirini o'tkazishda va taraqqiyotni harakatda keltirishida muhim ro'l o'ynaydi. Shuning uchun hozirgi vaqtda yosh oilalarning ma'naviy-axloqiy va ruhiy olamini shakllantirish va rivojlantirishni chuqur va atroflicha tahlil etish ilmiy amaliy jihatdan katta ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan mustahkam oilalarni shakllantirish, onalik va bolalikni ijtimoiy jihatdan muxofaza qilish, oilalarda jismonansog'lom, ruxan baquvvat bo'lganfarzandlarning dunyoga kelishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish, samarali ravishda oila tarbiyasini tashkil etish jarayonida oilalar bilan jamoatchilik o'rtasida mustahkam hamkorlikni yuzaga keltirish masalalarini davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilmoqda. 1993-yilning fevral oyida "Sog'lom avlod" ordenining ta'sis etilishi hamda "Sog'lom avlod" Davlat dasturi" ning qabul qilinganligi fikrimizning yorqin dalilidir. Bu borada buyuk mutafakkirlarning yoshlarni oilaviy hayotga [tayyorlash borasidagi](#) qarashlariga nazar tashlaydigan bo'lsak Sharqda yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashga qadimdan jiddiy ahamiyat berilgan. Jumladan Abu Nasr Farobiy, Abu Rayxon Beruniy, Abu Ali Ibn Sino, Yusuf Xos Xojib, Kaykovus, Alisher Navoiy, Rizouddin Ibn Faxriddin kabiallomalar bu masala yo'zasidan o'zlarining durdona fikrlarini tarixda qoldirib ketganlarki, ular hozirgacha o'z ahamiyatini yuqotmagan. [4] Ular «Nasixatnoma», «Pandnoma», «Xikmatnoma» tarzida bizgacha yetib kelgan. Bu manbaalarda qizlarni hayotga tayyorlashda, ularda birinchi navbatda insoniy fazilatlar shakllangan bo'lishi, oila muqaddas, uni avaylab asrash aynan uy bekalariga bog'liq ekanligi xaqida turli tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan xodisalar xikoya qilinadi. «Kaykovus Unsurulmaoni – 63 yoshida o'g'liga atab «Qobusnoma» yozib, unda o'zining bola tarbiyasi, oilaviy hayot, shaxs kamoloti masalalarini bayon etdi. Vasila Karimova "Oila ma'rifati" ushbu risola muallifining "Oila ma'rifati" ruknida chop etilayotgan risolalarining dastlabkisi bo'lib, bu bevosita oilaviy hayot bo'sag'asida turgan yoshlar hamda endigina nikox qurib, yaxshi niyatlar bilan turmush qurgan kuyov va kelinchaklarga mo'ljallangan. Unda asosiy e'tibor oila ilmining mazmun mohiyati, oila ma'rifatini tashkil etuvchi omillar va baxtli hayot kechirishni aslida hammaga ma'lum bo'lgan, lekin amalda har doim ham egallash oson bo'lmagan jihatlariga qaratilgan. Muallif "Oila ma'rifati"ga erishish, ya'ni kelin-kuyovlar, yoshlar hamda ularning ota-onalar savodxonligini oshirish orqali, oilaviy muhitda ma'naviy qadriyatlarni barqarorlashtirishga erishishni ko'zda tutgan. A.Avloniy "Tarbiya biz uchun yo hayot yo mamot,

yo najot- yo xalkat, yo saodat- yo falokat” masalasidir degan fikri o’zbekning kun tartibidan tushmasligi lozim. Chunki avvalgiga o’xshab qariyalar keksalar yoshlarni odob axloqqa chaqirib yoshlar esa ularni xurmatlab, ularning o’gitiga amal qilish udumi yo’qolib bormoqda. Har kim o’zi bilan ovora birovning gapi birovga yoqmaydi. Kovolyov S.V. o’smir va qizlarda oila va nikoh tushunchalari haqidagi taasavvurlarga ega bo’lishlari juda muhimdir deydi. Nikoh va sevgi tushunchalari 13-15 yoshli bolalarda qarama-qarshi tushunchalar ekanligi bilan ko’zatiladi, ya’ni ular sevgi va nikoh bir-biriga teskari tushunchalar ekan deb tushunadilar. Talabalarda umr yo’ldosh tanlashda sevgi tushunchasi faqat 4 o’rinda, ya’ni xurmat qilish, ishonch, bir-birini tushunish kabi xislatlardan keyin turadi. Yoshlar oilani jiddiy qabul qilmaydilar. Natijada juda ko’p xatoliklarga yo’l qo’yib, keyinchalik oilaning muhimligini psixologik tan oladilar. Bizning asosiy vazifamiz shuki, o’smirlarda oilaning qadrini, sevgi, nikoh oiladagi sevgini ro’li muhimligini va u uzoq va baxtli hayot garovi ekanligini o’qtirishdir. Zapepin V.I. ning ta’kidlashicha talabalar bilan bo’lgan natijalarda shu narsa ma’lum bo’ldiki, ularning tasavvurlaridagi umr yo’ldoshi real hayotdagi insonlarda katta farq qiladi va ularning talablariga umuman javob bera olmaydi. Sisenko V.Aning oilaviy hayotga tayyorlashni asosiy yo’llanmalari. [4] Oila ijtimoiy jamiyatning kichik bo’g’ini sifatida muayyan xalq, millat yoki elatning milliy xususiyatlari, shuningdek, mavjud tuzum mazmunini o’zida namoyon etadi. Oilalarning mustahkaml bo’lishi, ularning [totuvlik va farovonlikka](#) erishuvi u mansub bo’lgan ijtimoiy tuzumning iqtisodiy, ma’naviy rivoji, jamiyatda amal qilinayotgan ma’naviy-axloqiy me’yorlar, olib borilayotgan davlat siyosat mazmuni bilan belgilanadi. O’z navbatida jamiyat ma’naviy qiyofasi oilalarda tashkil etilayotgan ijtimoiy tarbiyaning natijasi, samarasiga bog’liqdir. Shu bois asrlar davomida har qanday geografik makon va ijtimoiy zamonda ham yangi oilalarning shakllanishi, oilaviy hayotning yo’lga qo’yilishi, farzandlar tarbiyasini tashkil etish hamda sulola an’analari davom ettirish masalalariga alohida e’tibor berib kelingan. Oilalarning ijtimoiy jamiyatdagi muhim o’rni hamda oila tarbiyasining shaxs kamolotini ta’minlashdagi roli xususida O’zbekiston Respublikasining Prezidenti I.A.Karimov quyidagilarni qayd etib o’tadi: “Oila bizning xalqimiz uchun millatning ko’p asrlik an’analari va ruxiyatiga mos bo’lgan g’oyat muhim hayotiy qadriyatlardan biridir. Respublikada oilalar asosan ko’p sonli bo’lib, ularda turli avlod vakillari birga yashashadi va birga xo’jalik yuritishadi. Bu esa bolalarni tarbiyalash, ularni umuminsoniy qadriyatlardan, an’analardan baxramand qilish, bilim darajasini oshirish uchun qulay sharoitlar yaratadi. Xuddi ana shunday oilalarda odamlar bolalik chog’laridanoq mehnatsevarlikni, kattalarga hurmatni, bilim egallashga intilishni, vatanparvarlikni o’rganadilar”. [1] Darxaqiqat, oila muhitida shaxsning har jihatdan barkamol bo’lib voyaga yetishi uchun zarur bo’lgan omillar, chunonchi, oila xo’jaligini boshqarish jarayonida oila a’zolari o’rtasida yuzaga keluvchi xuquqiy, iqtisodiy, psixologik, ekologik, estetik va xokazo mazmundagi oilaviy munosabat, muomala aloqa aralashuvi uning ijtimoiylashuvi, ya’ni, ijtimoiy munosabatlarni yuritish jarayonida erkin, mustaqil harakat qilish layoqatini, qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiluvchi omillar mavjuddir. Shu bois O’zbekiston Respublikasining mustaqilligi sharoitida, ijtimoiy jamiyatda yangilanish, keskin o’zgarishlar yuz berayotgan, bozor iqtisodiyoti munosabatlari, shuningdek, ijtimoiy raqobat qaror topayotgan o’tish davrida mustahkaml oilalarni shakllantirish har qachongidan ham dolzarblik kasb etmoqda. Sharq xalqlarida qiz bolalarning tarbiyasiga alohida e’tibor qaratilgan, moddiy ta’minoti yuqori bo’lgan oilalar pokiza, oqila, dono, katta hayotiy tajribaga ega ayollarni o’z qizlari uchun enaga etib tayinlagan va ularga qizlarining tarbiyasini ishonib topshirganlar. Oila boshliqlari bo’lgan erkaklar oilaning moddiy ta’minotini yaratish ishi bilan band bo’lganliklari bois, ona doimo farzandlari yonida bo’lib, ularning tarbiyasi bilan shug’ullangan. Shu sababdan ona farzandlarning [kamoloti uchun javobgar](#), mas’ul shaxs hisoblangan. Oilada qizlar tarbiyasini tashkil etishda qizlarda ana shu mas’uliyatli vazifani bajarish, shuningdek, ro’zg’or hamda oila xo’jaligini yuritish, oilaning boshqa a’zolariga nisbatan g’amxo’rlik ko’rsatish borasidagi muayyan ko’nikma va malakalarni shakllantirish masalasiga alohida e’tibor qaratilgan. Xalqimiz oilada yoshlar tarbiyasini tashkil etish borasida asriy tajribaga ega. Mazkur tajriba mazmuni sharqona odob - axloq, xayo - ibo, pokizalik xissi bilan yo’g’rilgan

pand - nasixatlar, mutafakkirlarning qarashlari, ilmiy - nazariy va amaliy g'oyalardan tashkil topgan. Uzoq yillar davomida oilaviy munosabatlarni yo'lga qo'yishda ana shu tajribaga tayanib ish ko'rildi. Ilm-fan, texnika va texnologiya taraqqiyotining jadal sur'atlar bilan rivojlanishi oilada qizlar tarbiyasini tashkil etish ishi mazmuniga nisbatan yangidan-yangi talablarni qo'ymoqda. Zero, yoshlarning ijtimoiy mavqieni oshirish, ularning ijtimoiy faolligini ta'minlash, tafakkur doirasi va dunyoqarashini kengaytirish muammolari ijtimoiy munosabatlarning chuqurlashuvi va murakkablashuvi sharoitida har qachongidan ham dolzarb ahamiyatga ega. Manfaatlarni to'qnashuvi, bashariyatning ma'naviy-axloqiy me'yorlarga nisbatan ziddiyatli yondoshuvi, axborotlarning tezkor almashuvi sharoitida oila tarbiyasini yo'lga qo'yishda samaradorlikka erishish, yoshlarda erkin, mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik, tashkilotchilik qobiliyatlarini shakllantirish milliy o'zlikni saqlab qolish, barkamol avlod tarbiyasini yo'lga qo'yish, oila mustahkamligini ta'minlash, uning farovonligini oshirish, oilada sog'lom ma'naviy muhitni qaror toptirishning eng muhim omillaridan biridir. Mustahkam oilalarni shakllantirishning eng muhim shartlaridan biri bu yoshlar, xususan, qizlarni oila qurish, mustaqil oilaviy hayotni tashkil etish, oilada sog'lom ruhiy muhitni qaror toptirish, farzandlar tarbiyasini samarali tashkilotish jarayoniga muvaffaqiyatli tayyorlashdir. Bu ishlar borasida yoshlarda amaliy ko'nikma hamda malakalarni shakllantiradi. [2]

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Samarova Shoxista Rabidjanovna, Rakhmonova Muqaddas Qahramanovna, Mirzarahimova Gulnora, Ikromovna, Maratov Temur Gayrat ugli, Kamilov Bobir Sultanovich. (2020). Psychological aspects of developing creative personality and the concept of reduction of creativity to intellect. JCR. 7(17): 498-505. doi: 10.31838/jcr.07.17.695.
2. Turakulov Buri Norboevich. (2020). Analysis of psychological theory of emotional intelligence. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. 8(3). 99-104.
3. Usarov Jabbor Eshbekovich, Eshnayevev, Nortozi Jumayevich, and Kodirov Ikrom Davronovich. (2020) "Problems of formation of learning motives in pupils", IEJRD International Multidisciplinary Journal, vol. 5, no. 8, p. 6,
4. Дубровина И.В. Подготовка молодежи к семейной жизни, или «Забывтое» самоопределение [Электронный ресурс] // Вестник практической психологии образования. 2015. Том 12. No 3. С. 17–23. URL: [https:// psyjournals .ru / vestnik _psyobr/2015/n3/Dubrovina.shtml](https://psyjournals.ru/vestnik_psyobr/2015/n3/Dubrovina.shtml) (дата обращения: 25.02.2021)